

А. О. Корнейко,
кандидат історичних наук, доцент кафедри менеджменту освіти,
завідувач центру ЗНО та моніторингових досліджень ВІППО;
Р. С. Кутовий,
методист центру ЗНО та моніторингових досліджень

Організація та проведення зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, у Волинській області в 2018 році

Здійснено огляд основних етапів підготовки і проведення ЗНО–2018 у Волинській області. Проаналізовано результати ЗНО, а також проведеної у форматі зовнішнього незалежного оцінювання державної підсумкової атестації випускників закладів загальної середньої освіти з основних предметів на тлі загальноукраїнських даних.

Ключові слова: зовнішнє незалежне оцінювання (ЗНО), державна підсумкова атестація (ДПА), абітурієнти, вступна кампанія, пункти тестування, рівень навчальних досягнень, межові показники результативності.

Korneiko A. O., Kutovyi R. S. Organization and Carrying an External Independent Evaluation of the Training Results Obtained on the Basis of Complete General Secondary Education in Volyn Region (2018).

The article provides an overview of the main stages of preparation and implementation of the EIT–2018 in Volyn region. The results of the EIT, as well as the State Final Certification of school-leavers of general secondary education on basic subjects in the background of the national data, have been analyzed.

Key words: External Independent Testing (EIT), State Final Certification (SFC), entrants, introductory campaign, test points, level of academic achievement, performance indicators.

Актуальність та суспільна значимість дослідження. Зовнішнє незалежне оцінювання є невід’ємною складовою сучасної вітчизняної освіти, дієвим інструментом педагогічних вимірювань, джерелом важливої інформації, необхідної для ефективного реформування освітньої системи, та забезпечує одне з ключових завдань – щорічне загальне оцінювання навчальних досягнень випускників закладів освіти.

За результатами проведення кампанії Український центр оцінювання якості освіти (УЦОЯО) підготував традиційний підсумковий «Офіційний звіт про проведення в 2018 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти» у 2-х томах [1]. Центр ЗНО та моніторингових досліджень Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти на основі аналізу матеріалів цього звіту й матеріалів власної діяльності підготував і оприлюднив власний звіт про проведення кампанії та результати ЗНО–2018 на Волині [2]. У статті представлено головні його дані.

Виклад основного матеріалу. Центр ЗНО та моніторингових досліджень Волинського інституту ППО спільно з управлінням освіти і науки Волинської облдержадміністрації та Львівським регіональним центром оцінювання якості освіти здійснили необхідну роботу щодо проведення зовнішнього незалежного оцінювання у Волинській області на високому організаційному рівні.

Зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень у 2018 році характеризувалося такими особливостями:

– результати ЗНО з предметів, обраних для державної підсумкової атестації, оцінювалися у двох шкалах (12-бальній та 100–200-бальній);

– усі абітурієнти мали можливість пройти зовнішнє оцінювання не більше як із чотирьох предметів з-поміж 11-ти (українська мова та література, історія України, математика, біологія, хімія, фізика, географія, англійська, німецька, французька, іспанська мови);

– у вступній кампанії 2018 року з усіх предметів, окрім іноземних мов, дійсні Сертифікати зовнішнього оцінювання 2016, 2017 та 2018 років; з іноземних мов дійсними були тільки сертифікати поточного року;

– при визначенні результатів продовжено застосування практики встановлення порогового балу за принципом «склав ЗНО / не склав ЗНО».

Окрім того, у форматі ЗНО–2018 реалізовано ряд новацій:

– ДПА з української мови у формі ЗНО проведено для учнів (слухачів, студентів) професійних (професійно-технічних) закладів освіти та студентів закладів вищої освіти I–II рівнів акредитації;

– оновлено зміст тестів з іноземних мов шляхом включення до них частини «Розуміння мови на слух» (аудіювання);

– розширено долучення до процедур ЗНО осіб з особливими освітніми потребами: в ході додаткової сесії ЗНО здійснено апробацію технології проведення ЗНО для осіб з порушеннями зору, які використовують у процесі навчання рельєфно-крапковий шрифт Брайля.

Для проходження основної сесії ЗНО у 2018 році в області зареєстровано **11 192 учасники**, що на **54 %** – удвічі! – більше порівняно з торішнім показником. Зумовлено це проходженням у 2018 році державної підсумкової атестації за курс загальної середньої освіти, окрім випускників шкіл, також учнями та студентами закладів професійно-технічної та вищої освіти I–II р. а.

Основна частка учасників – 6246 осіб – випускники закладів загальної середньої освіти поточного року, що складає майже 56 % загальної кількості зареєстрованих. Частки учнів та студентів закладів професійної освіти, а також студентів коледжів складають відповідно 13 % та 26 %. Найменше, 5 % учасників, зареєструвалося з числа випускників минулих років. (Див. діаграму 1).

Усього учасники зареєструвалися на понад **28,6 тис.** тестувань. Окрім української мови і літератури, на яку зареєстровано 99,8 % учасників, серед предметів ЗНО у волинян найбільш популярними були історія України (50,2 % зареєстрованих), географія (30,7 %), математика (26,1 %). Для порівняння: в Україні в цілому лідерами за кількістю зареєстрованих стали історія України (50,3 %), математика (33,4 %), англійська мова (26,6 %). (Див. діаграму 2).

Для проходження державної підсумкової атестації у формі ЗНО випускники Волинської області після української мови (99,8 %) найбільше обирали історію України (78,0 %) та географію, яку як ДПА обрали 41,1 % волинських випускників, що є найвищим показником з-поміж усіх регіонів країни (середній показник по країні – 25,3 %). Досить мало волинян (лише 15,1 %) обрали для державної підсумкової атестації англійську мову, що негативно вирізняє область на тлі загальноукраїнської тенденції (середній показник по країні – 27,5 %). (Див. діаграму 3).

Проведення зовнішнього незалежного оцінювання. Зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, у 2018 році проводилося з 11-ти навчальних предметів: української мови і літератури, історії України, математики, фізики, біології, географії, хімії, англійської, іспанської, німецької, французької мов.

У зв'язку зі зростанням кількості учасників ЗНО в області суттєво, **майже на 30 % збільшилася кількість пунктів проведення ЗНО** (з 29-ти у 2017 р. до 44-х у 2018-му). Крім того, для проведення ЗНО для вступу до магістратури закладів вищої освіти, що відбувалося 11–13 липня, в області було створено додатково ще три пункти тестування.

Пункти проведення ЗНО були відкриті в обласному центрі, усіх містах обласного підпорядкування та в абсолютній більшості райцентрів області. Зазначимо, що хоча серед закладів освіти, на базі яких створювалися пункти тестування, переважають школи – 86,4 %, однак, порівняно з попередніми роками, простежується суттєве збільшення кількості закладів вищої та професійної освіти, які було включено до мережі пунктів ЗНО (із 3 % у 2017 році до 13,6 % – у 2018-му).

Серед таких закладів: Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Луцький національний технічний університет, Луцький інститут розвитку людини «Україна», Луцький педагогічний коледж, Коледж технологій, бізнесу та права СНУ імені Лесі Українки, Володимир-Волинський педагогічний коледж, Камінь-Каширське ВПУ. Однак слід зазначити, що у процесі формування мережі пунктів тестування організатори зіткнулися з проблемою мотивації керівництва деяких закладів професійно-технічної та вищої освіти, що досить

парадоксально, адже саме такі заклади освіти додали майже 4,5 тис. учасників ЗНО.

Для забезпечення процедур ЗНО–2018 **підготовлено персонал** пунктів тестування. Комплекс заходів з організації добору, навчання, онлайн-тестування і сертифікації залучених осіб проведено працівниками центру ЗНО та МД ВІППО.

Всього підготовлено **понад 3 тис.** залучених осіб різних категорій (у 2017 р. – 1,5 тис.). Найбільше персоналу було задіяно під час тестувань з української мови і літератури (2253 особи) та історії України (1143).

Основна сесія ЗНО відбувалася з 22 травня до 13 червня 2018 року. Пункти тестування відвідали 96,7 % абітурієнтів (загальноукраїнський показник – 94,8 %). Найнижчу явку в області зафіксовано на тестуваннях з німецької мови та хімії (по 92,7 %), найвищу – на українській мові (98,1 %). Загалом явка волинських учасників на тестування з абсолютної більшості предметів була вищою, аніж у цілому по країні, на 2–5 %. Винятком стало лише ЗНО з англійської мови (явка нижча на 0,1 %).

Через нехтування правилами або порушення процедури тестування ряд абітурієнтів були позбавлені права роботи над тестом. За статистикою, на пункти тестування через відсутність документів, що засвідчують особу, не були допущені шість абітурієнтів. 16 учасників були видалені з пунктів за порушення правил проходження ЗНО (наявність мобільних телефонів, використання паперових шпаргалок). Їх роботи було анульовано.

Із 02 по 11 липня 2018 р. відбулася **додаткова сесія** зовнішнього незалежного оцінювання. Під час неї в області реалізовано одну з новацій цього річного ЗНО – **апробацію проходження зовнішнього незалежного оцінювання особами з порушеннями зору**, які використовують у процесі навчання шрифт Брайля. Один учасник проходив тестування з української мови, математики та історії України в пункті тестування КЗ «Луцька загальноосвітня школа І–ІІІ ст. № 19». Відповідно до «Інструкції щодо організації роботи пункту проведення зовнішнього незалежного оцінювання для осіб з порушеннями зору, які використовують у процесі навчання шрифт Брайля», для цього учасника було обладнано окрему аудиторію. На кожне тестування йому надавалися зошити із завданнями сертифікаційної роботи, надруковані рельєфно-крапковим шрифтом, а також зошити відповідей, у які він записував відповіді шрифтом Брайля із використанням спеціального приладдя для письма. Присутній на тестуванні представник ЛРЦОЯО засвідчив належний рівень організації тестування.

Результати зовнішнього незалежного оцінювання. Аналізуючи статистичні дані ЗНО 2018 року, можна відзначити, що за рядом основних показників Волинська область демонструє належний рівень на фоні всеукраїнських результатів.

У ході ЗНО цього року волинські учасники здобули **шість найвищих оцінок у 200 балів**. Один з учасників – учень Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа І–ІІІ ст. – ліцей» № 1 імені Євгена Шабліївського м. Каменя-Каширського, – одержав два 200-бальних результати (див. табл. 1).

Примітно, що волинські учасники, як і у 2017 році, найвищі результати демонстрували здебільшого з предметів природничого циклу.

Серед негативних тенденцій варто зазначити «звуження» географії розташування та типів закладів освіти, які дали випускникам знання найвищого ґатунку. Так, на відміну від попередніх років, усі 200-бальники є учнями закладів нового типу, що розташовані в містах області.

Аналіз результатів, отриманих випускниками поточного року при проходженні ДПА у формі ЗНО, демонструє, що Волинь за сумою результатів **достатнього (7–9 б.) та високого (10–12 б.) рівнів з абсолютної більшості предметів входить до топ-10 областей України**, а за підсумками тестувань з англійської мови, математики, хімії та фізики за названим показником увійшла **до п'ятірки кращих** (див. табл. 2).

Аналізуючи результативність складання ДПА, ми насамперед звертали увагу на показники з основних предметів: української мови, історії України та математики. Ми прийшли до висновку, що з історії України та математики результати державної підсумкової атестації волинських випускників за рівнями навчальних досягнень близькі до середньоукраїнських, а за кількістю результатів достатнього та високого рівня перевищують їх.

Однак з української мови волиняни дещо випереджають середньоукраїнські дані не лише за показниками в діапазоні 10–12 балів, але, на жаль, і за кількістю результатів початкового рівня. (Див. діаграму 4).

17,6 % волинських учасників ЗНО склали тест з української мови на 1–3 бали. Зумовлено це, насамперед, надзвичайно низьким рівнем знань з української мови, продемонстрованих учнями та студентами закладів ПТО, **57 % з яких показали знання початкового рівня, 40 % – середнього, 3 % – достатнього. Жоден учасник не показав знання високого рівня.** Очевидно, що ситуація, яка склалася з вивченням рідної мови у ЗПТО області, повинна стати предметом ґрунтовного аналізу.

Щодо загальної результативності зовнішнього незалежного оцінювання волинських абітурієнтів варто зазначити: порівняно з минулими роками вона досить висока.

За результатами учасників, які здобули високі бали (у діапазоні 160–200), **з усіх предметів Волинь потрапила до топ-7 областей України**, а за підсумками тестувань з **математики, англійської мови та хімії** – увійшла **до трійки загальноукраїнських лідерів**. За кількістю високих та найвищих результатів **із хімії область займає друге місце** в країні, поступаючись лише Львівщині (див. табл. 3).

Таблиця 1

Перелік ЗЗСО, випускники яких отримали 200 балів

№	Назва закладу освіти	Предмет
1	Волинський обласний ліцей з посилено військово-фізичною підготовкою ім. Героїв Небесної сотні	Математика
2	Нововолинський ліцей-інтернат Волинської обласної ради	Хімія
3	Володимир-Волинська гімназія ім. Олександра Цинкаловського	Хімія
4	НВК «Загальноосвітня школа І–ІІІ ст. – ліцей» № 1 ім. Євгена Шабліовського м. Каменя-Каширського	Хімія
5	НВК «Загальноосвітня школа І–ІІІ ст. – ліцей» № 1 ім. Євгена Шабліовського м. Каменя-Каширського	Біологія
6	Комунальний заклад «Луцький навчально-виховний комплекс «Гімназія № 14 ім. Василя Сухомлинського» Луцької міської ради»	Біологія

Таблиця 2

Результати ДПА

Предмет	Місце Волині у загальному рейтингу областей	Сумарний результат ДПА волинських випускників достатнього (7–9 б.) та високого (10–12 б.) рівнів, %
Українська мова	10 (9)	43,1
Історія України	9	52,3
Математика	3	51,7
Англійська мова	2	78,7
Географія	10	39,0
Біологія	12	39,4
Фізика	4	63,2
Хімія	3	68,3

Таблиця 3

Рейтинг Волині за результатами ЗНО з предметів

№ з/п	Предмет*	Місце Волині у загальному рейтингу областей з предмета	Сумарна к-сть високих результатів ЗНО з предмета (160–200 б.) волинських випускників, %
1	Українська мова і література	7	26,2
2	Історія України	4	19,3
3	Математика	3	26,1
4	Англійська мова	3	33,3
5	Географія	4	23,1
6	Біологія	6	23,7
7	Фізика	5	21,1
8	Хімія	2	35,3

За кількістю учасників ЗНО, які не подолали мінімальний поріг у 100 балів, Волинська область у 2018 році покращила свій показник і посідає **10 місце** з 24-х областей (у 2017 році – 13 місце). З усіх предметів, крім української мови та історії України, відсоток незадовільних результатів у волинців менший за середній по країні. Найбільш складними для випускників волинських шкіл виявилися тести зовнішнього незалежного оцінювання з математики: 15 % тих, що виявили бажання оцінити свої знання з цього предмета, не зуміли набрати мінімальний прохідний бал.

Водночас досить значний відсоток із загальної кількості учасників не подолали поріг на тестуванні з української мови і літератури – 14,8 % (для порівняння: найбільше – Чернівецька область: понад 22 %; найменше – Черкаська область: 6,5 %). Як і у випадку з показниками ДПА, це також пов'язано з проходженням зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури учнями, студентами закладів професійно-технічної та вищої освіти, які своїм незадовільним рівнем знань з предмета вплинули на загальностатистичні показники області. І хоча у рейтингу областей за цим показником Волинь займає здавалося б не критичне 11-те місце, однак той факт, що краще за нас себе зарекомендували традиційно російськомовні Дніпропетровська, Запорізька та Харківська області, мотивує до розробки комплексу заходів для виправлення ситуації.

Кількість учасників із числа випускників волинських шкіл поточного року, які не набрали 100 балів, є зіставною з показниками минулих років – 7,9 %, що на 0,5 % менше за середньоукраїнський.

Найменше негативних результатів отримано з біології та англійської мови – 6,6 % та 8,2 % відповідно.

Окрім того, на тестуванні з англійської мови відсоток волинських учасників, що не пройшли 100-бального бар'єру, найменший з усіх областей країни. За цим показником Волинь поступилася лише столиці.

Таблиця 4

Кількість учасників ЗНО, які не склали тестування

Предмет	Прийшли на тестування	Не набрали пороговий бал		УКРАЇНА: не набрали пороговий бал, %
		Кількість	%	
Українська мова і література в т.ч. випускники ЗЗСО–2018	10 923	1611	14,8	14,4
	6234	486	11,0	8,3
Історія України	5402	797	14,8	14,2
Математика	2795	419	15,0	18,5
Географія	3338	382	11,4	12,3
Біологія	2382	158	6,6	8,3
Англійська мова	1707	140	8,2	12,7
Хімія	571	61	10,7	10,8
Фізика	522	61	11,7	16,8
Німецька мова	76	11	14,5	17,9

Аналіз зведених результатів зовнішнього незалежного оцінювання з української мови і літератури, історії України та математики в **розрізі районів** Волинської області підтверджує, що найкращі результати демонструють, як правило, випускники

закладів освіти обласного центру та міст обласного підпорядкування. (Див. діаграму 5).

Однак цього річ ЗНО продовжує тенденцію 2017 року, коли за окремими показниками досить високі позиції займають традиційно «сільські» райони, що заперечує виключно «міську прописку» високих результатів. Це, зокрема, **Ратнівський район** (українська мова і література, 2-ге місце в області за відсотковою кількістю результатів 160–200 балів; історія України, 4-те місце в області за відсотком результатів 160–200 балів), **Шацький район** (математика, 4-те місце в області за відсотковою кількістю результатів 180–200 балів), **Любешівський район** (математика, 4–5-те місце за відсотком результатів 160–200 балів) тощо.

Загальну результативність проходження ЗНО волинськими абітурієнтами з української мови і літератури, історії України, математики, географії, біології, англійської мови, хімії, фізики можна прослідкувати на підставі даних про **результати випускників Волинської області на тлі «ріки» результатів ЗНО України**, межі якої окреслено максимальними та мінімальними показниками, отриманими українськими випускниками під час тестування (див. додатки 1–8).

Детальніше зведені результати ЗНО й державної підсумкової атестації з української мови і літератури, історії України та математики в розрізі районів Волинської області подано у додатках до Звіту про проведення зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, у Волинській області у 2018 році [2].

Висновки та перспективи дослідження. Підсумовуючи, можна констатувати, що центром ЗНО та моніторингових досліджень ВІППО ведеться системна організаційно-методична й аналітична робота на всіх етапах зовнішнього незалежного оцінювання в області. Аналіз статистичних даних ЗНО 2018 року дає підстави для висновку, що за

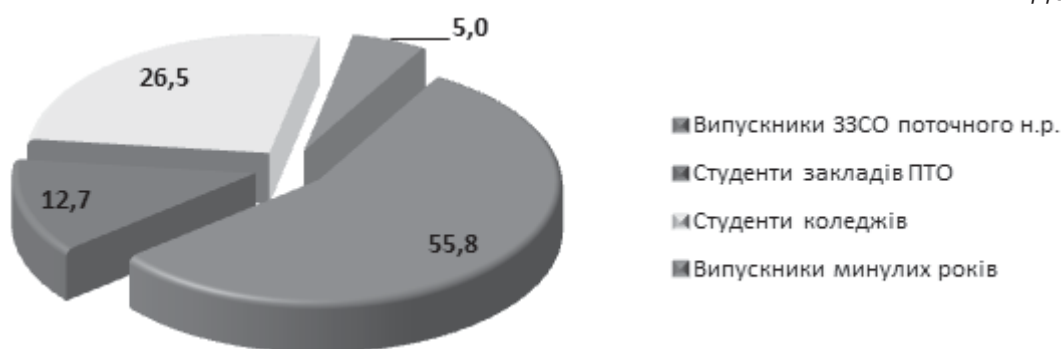
рядом основних показників Волинська область демонструє на тлі всеукраїнських даних результати середнього та вище середнього рівнів, а також позитивну динаміку.

Разом з тим, очевидно є потреба активізувати роботу із керівниками гуманітарних відділів ОТГ області щодо використання результатів зовнішнього незалежного оцінювання для покращення якості освітньої діяльності шкіл. Потребують

додаткової уваги питання ознайомлення з програмами, специфікацією, характеристиками тестів ЗНО вчителів закладів системи ЗЗСО і викладачів предметів загальноосвітнього циклу закладів професійно-технічної та вищої освіти.

* Додатки розміщено в електронному доповненні до журналу на сайті ВІППО.

Діаграма 1

Діаграма 2

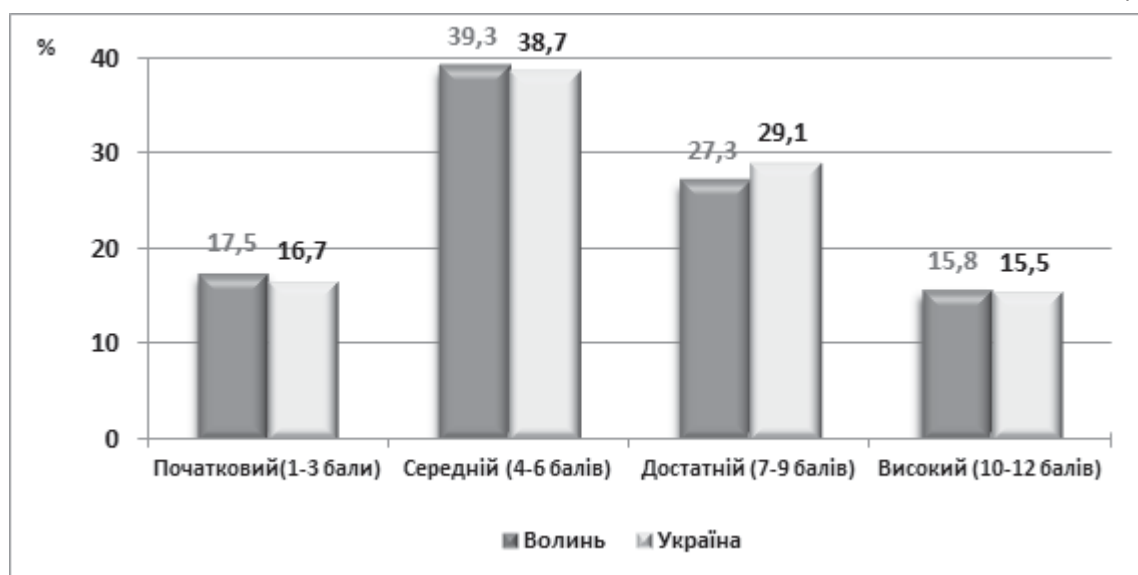

Діаграма 3

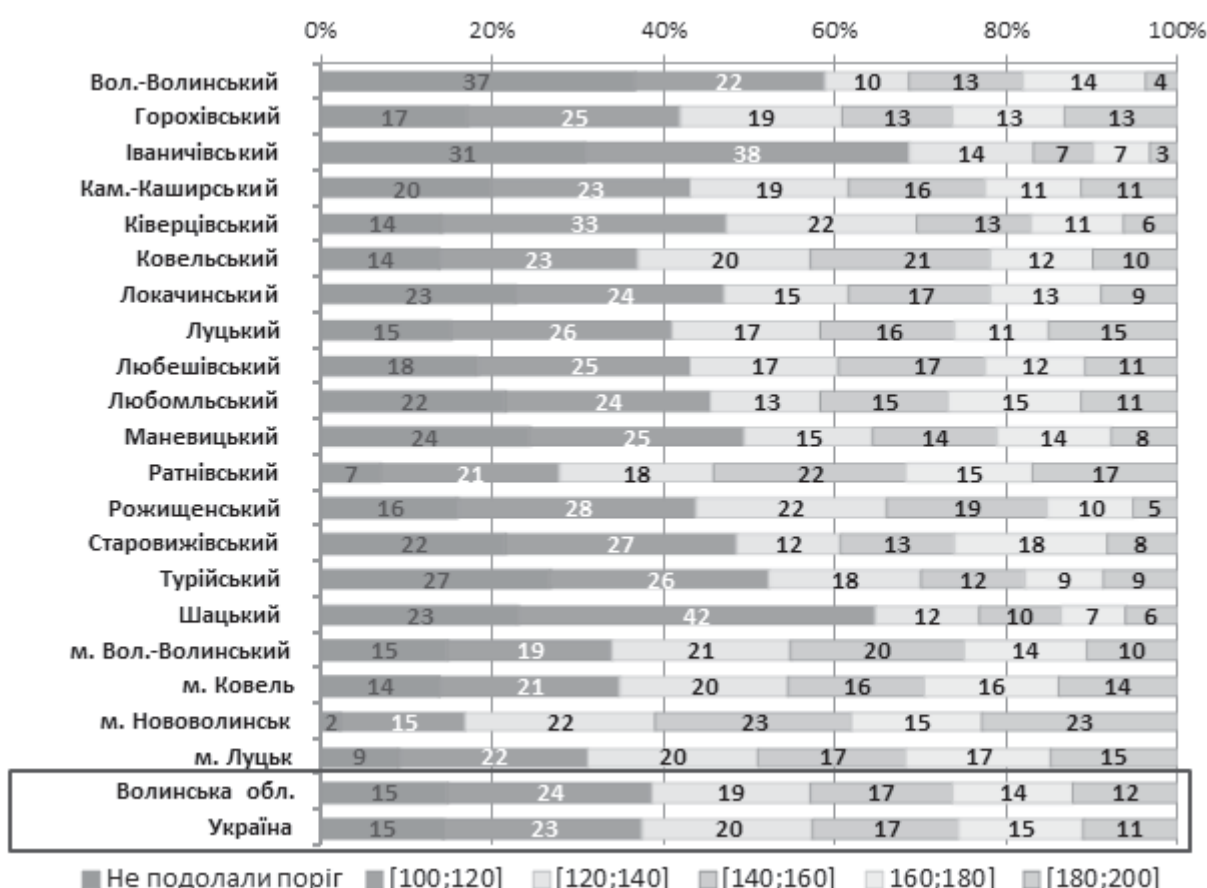

Методичні публікації

Діаграма 4

Діаграма 5

Література

- Офіційний звіт про проведення в 2018 році зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти. Т. 1. Київ, 2018. 181 с. URL: http://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/ZVIT-ZNO_2018-Tom_1.pdf. Т. 2. Київ, 2018. 350 с. URL: http://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/ZVIT-ZNO_2018-Tom_2.pdf
- Звіт про проведення зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної середньої освіти, у Волинській області у 2018 році. Луцьк: ВІППО, 2018. URL: http://vippo.org.ua/view_news.php?id=2361&fbclid=IwAR10Q8ivvn60jM5IOi8aqRf90I8Wbthrxwu_t56yr12I4DrbPnjGGQTrvU